

Peter Kvaternik

**CRKVA SI TI  
SVAKI JE KRISTOV UČENIK DUŽAN ŠIRITI VJERU  
KOLIKO MOŽE (LG 17)**

Prof. dr. sc. Peter Kvaternik

Teološki fakultet u Ljubljani

UDK: 262.5 : [260.2+266]: 316.7] II. Vatikanski

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 15.07.2013.

Danas u ovom dijelu svijeta više ne postoji nekadašnje monolitno društvo. Obilježavaju ga osobitosti s kojim se tek sada susrećemo. To su: ambivalentni odnos prema tradiciji, subjektivizam, bijeg u privatnost, bijeg od autoriteta, egoizam, obožavanje lobe. Tradicija je u nekim našim sredinama još uvijek vidljiva, ali se prema njoj odnosi selektivno jer prevladava mogućnost da svatko organizira život po svom ukusu. Članovi Crkve sve manje nalaze vremena za vjerske potrebe. Treba promijeniti nove pastoralne potihvate prema njima da bi se u članovima Crkve podigla svijest odgovornosti za život Crkve, da u sebi osjete poziv: »Ja sam Crkva, zajedno smo Crkva«, tj. da žive kršćanstvo ostvarujući riječ Drugog vaticanskog koncila: »Svaki je Kristov učenik dužan da širi vjeru koliko može« (LG 7). Tek tada je spreman staviti Kristu na raspolaganje svoje sposobnosti i naviještati da je Krist svjetlo naroda (LG 1)

**Ključne riječi:** evangelizacija, crkvenost, suvremene društvene prilike, postkomunističko društvo, laički apostolat.

\* \* \*

## Uvod

Sredinom 2012. godine po ulicama glavnog grada Slovenije, pričvršćeni na stupove gradske rasvjete i na metalne ograde, pojavili su se plastificirani kartoni na kojima je velikim slovima pisalo:

*Ljubljana si ti!*<sup>1</sup> Sitnijim slovima, na tim istim kartonima bilo je ispisano objašnjenje da je grad na nekom europskom natjecanju dobio posebnu nagradu za uređenost. Zato je gradska uprava sve građane pozvala da svatko, u skladu sa svojim mogućnostima, doprinese tome da se ta nagrada opravda i za ubuduće.

Navedenom rečenicom htjelo se reći da nagrada pripada svim građanima zajedno, ali i svakome pojedincu ponaosob jer je svaka osoba imala udjela u uređenosti grada. Gradska uprava istodobno je pozvala svakoga građanina pojedinačno da stalno sudjeluje u brizi za dalju uređenost grada; da svi građani postanu subjektom te brige. Izraženo je očekivanje da grad postane takoreći dio njih samih, da uđe u njihovu svijest i da se oni s njime sasvim poistovjete.

### **Crkva si ti**

Dok hodam gradom i čitam takve natpise, pitam se nije li to koristan izazov i za nas kršćane? Ne radi li se tu o nečem sličnom kao i kod kršćaninova odnosa prema Crkvi, osobito prema mjesnoj Crkvi? Ne bi li bilo korisno izvršiti takve napise i po našim crkvama i drugim crkvenim prostorijama? Natpis bismo mogli preformulirati u misao: *Crkva si ti!*

Novija istraživanja, a i svakodnevna iskustva, govore nam kako u današnjem društvu nema više one nekadašnje pripadnosti Crkvi koja je bila razumljiva sama po sebi, kao ni nekadašnje identifikacije s njom; a tamo gdje i postoji, prisutna je u neznatnoj mjeri. Pitam se trudi li se današnje crkveno vodstvo u biskupiji, ili na razini biskupske konferencije, za stvaranje ili očuvanje te pripadnosti barem onoliko koliko se za pozitivan odnos prema svome gradu brine gradska uprava?

Opća je Crkva smjer takvu razmišljanju zacrtala već na Drogom vatikanskom koncilu, osobito u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi (*Lumen gentium*) i Pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu (*Gaudium et spes*). Pedeseta obljetnica početka Koncila

<sup>1</sup> Tekst je nakon simpozija Teologije u Rijeci objavljen na slovenskom i hrvatskom jeziku na web stranici <http://kvaternik.over.net/ti/>. Na hrvatski ga je preveo Petar Bulat, prof.

dodatan je izazov da sami sebe upitamo koliko je ta svijest prisutna u našim mjesnim Crkvama danas?

### **U kakvom društvu živimo?**

Činjenica je da u ovome dijelu svijeta više ne postoji nekadašnje monolitno društvo. Suvremeno je društvo kompleksno, sastavljeno od mnogih, međusobno vrlo nepovezanih, jedinica. U tom smislu o društvu možemo govoriti u množini; govorimo dakle o *društvima* i o *javnostima*. Ne samo da su ti društveni slojevi međusobno vrlo različiti ili samo ovlaš međusobno povezani, štoviše, oni su u mnogim slučajevima jedni drugima konkurenti, a nerijetko međusobno i neprijateljski raspoloženi. Takvo je društvo teško kontrolirati, a još je teže njime upravljati. Često ga ne uspijevamo ni pravo razumjeti, a kamoli s njim uspostaviti korektan odnos. Ti društveni dijelovi mogu uspostaviti i očuvati uređen i harmoničan odnos samo uz dosljedno uvažavanje demokratskog načela međusobnog dogovaranja. Nažalost, poteškoće su baš u tome što se dogovorenog strane uopće ne drže. Usred tog i takvog društva živi i djeluje današnja Crkva. Bolje rečeno: sama je dio toga društva ili tih društvenih slojeva, i u sebi nosi mnoge njegove karakteristike. Toga je ponekad svjesna i to si priznaje, a ponekad ne. Brojne tenzije i slabosti iz društva prenose se, barem posredno, i u Crkvu. Naravno, u takvom društvu nije sve slabo. U njemu je štošta dobra, za Crkvu također. Treba biti svjestan da na Crkvu u svakom razdoblju njene povijesti utječu i aktualni društveni odnosi i karakteristike konkretnog doba.

### **Prepletenost tradicije i želje za privatnošću**

Suvremeno postmoderno društvo obilježavaju karakteristike i osobitosti koje su za nj posebno tipične. Npr. vrlo ambivalentan odnos prema tradiciji, subjektivizam, bijeg u privatnost, bijeg od autoriteta, egoizam, obožavanje slobode...<sup>2</sup> Mogli bismo ih nabrojiti još više, ali ograničimo se barem na neke.

2 Usp. Anton JAMNIK, *Liberalizam in vprašanje etike*, Nova revija, Ljubljana, 1998., 36 i slj.

Tradicija je u pojedinim sredinama još uvijek prisutna, ali vrlo selektivno i sve manje obvezujuća. Današnji je čovjek više-manje prepušten sam sebi i to mu do neke mjere i odgovara. Želi se sam pobrinuti za sebe i život organizirati po svom ukusu. Često je na takvo ponašanje prisiljen, a da toga i nije svjestan. Vodeći dio društva želi ga što više podrediti i iskoristiti za svoje potrebe. Zato je prisiljen na stalnu borbu kako bi očuvao barem svoj mali prostor slobode pod suncem.

Posljedice povlačenja u privatnost sve se više odražavaju i u pastoralu jer ljudi sve teže nalaze vremena za vjerske potrebe. U ono malo ostatka dana ili tjedna kojim još slobodno upravljaju povlače se u svoj mali svijet i iza zidova vlastita doma i kućnih ograda. Pođe li nam unatoč tome za rukom privući ih i uključiti u pastoralnu djelatnost, jer smo uvjereni da je takvo sudjelovanje za njih vrlo korisno, brzo doživljavamo njihovu kritiku da tobože pomažemo rušiti ionako krhke obiteljske odnose, koje bismo morali zaštititi upravo mi, kao jednu od glavnih kršćanskih vrednota.

### **Mogućnosti za (novu) evangelizaciju**

Za današnjega suvremenog prosječnog kršćanina zadaća evangeliziranja njegove sredine, kako je to odredio posljednji Koncil, i više je nego zahtjevna zadaća. Njegova je vjera mlaka, premalo osobna i bez prisna dodira s crkvenom zajednicom kojoj inače pripada; premalo uvjerljiva u brizi za društvenu pravednost... Kao takva nije dorasla svim mogućim protivljenjima. Baš je zato zadaća pastora, unatoč svim poteškoćama u Crkvi, stvarati takvo raspoloženje da se svaki vjernik uzmogne hrabro suočiti s ranije navedenim preprekama i uz potporu svoje zajednice ispuniti svoje misionarsko poslanje.

U uvodu ovoga priloga navedena strategija gradske uprave u Ljubljani navodi nas na razmišljanje o tome kakav odnos današnji kršćanin ima prema svojoj mjesnoj Crkvi i koliko se osjeća suodgovornim za nju. Suodgovornost ga tjera na aktivno sudjelovanje u konkretnoj pastoralnoj djelatnosti. Upravo to će ga ojačati i osposobiti za misionarsko djelovanje u njegovoj sredini.

## Od tradicionalizma prema individualizmu

Dok su pisali pastoralnu konstituciju *Gaudium et spes* na Drugom vatikanskom koncilu biskupi su itekako imali pred očima svoje tadašnje sredine, što ih je navelo na to da se u cijelosti opredijele prema vrednotama tadašnjega društva. To je društvo u šezdesetim godinama prošloga stoljeća već pokazivalo sve jaču čovjekovu težnju za zatvaranjem u subjektivnost, koja uzrokuje labavljenje međusobnih odnosa, kako u društvenim tako i u crkvenim strukturama. Kad spominjemo crkvene strukture, mislimo u prvom redu na obitelj i župu.

Subjektivizam se u našoj kršćanskoj sredini rado oslanja na tradiciju, ali ona iz dana u dan postaje sve manje obvezatnom. Tako velik broj ljudi tvrdi da vjeruju u Boga, ali njihov konkretan život to ne potvrđuje. Vjera je za nj u prvom redu oblik kulturne pripadnosti široj obitelji i narodu ili pak dragocjen skup lijepih narodnih običaja. Donosi im lijepe osjećaje i doživljaje, osobito u vrijeme crkvenih blagdana, raznih jubileja i drugih okupljanja. Ne razumiju ili ne žele razumjeti da se vjera mora uvijek iznova pročišćavati i prelaziti u istinski osoban odnos s Bogom.

Način na koji ima mogućnost biranja između raznovrsnih ponuda na svim drugim područjima, suvremeni bi čovjek tako želio imati i mogućnost biranja i kad se radi o vjerskim pitanjima. Zato pojedini sociolozi suvremenoga čovjeka nazivaju »izbornim vjernikom«,<sup>3</sup> a filozofi ga smatraju vagabundom.<sup>4</sup> Takav vjernik iz cjelokupnog sadržaja neke vjeroispovijedi bira i prihvaća prije svega ono što je za nj prihvatljivo i neobvezujuće. Unatoč samo površnu poznavanju drugih religija, iz njihove duhovne riznice za se odabire samo ono za što mu se čini da olakšava njegov život i smanjuje patnju, poput npr. učenja o reinkarnaciji.

Tako iz svih tih međusobno vrlo različitih elemenata nastaje nekakav koktel ili varivo, odnosno neka vrsta kaleidoskopa raznih lijepih želja, a ne stvarno vjerodostojan odgovor na sva važnija čovjekova egzistencijalna pitanja. Vjera čovjeku donosi spas samo

3 Usp. Vinko POTOČNIK, *Iz recesije vernosti*, Zbornik 39. katehetskega simpozija, Ljubljana, 2009.

4 Usp. Anton JAMNIK, *Med vagabundom in romarjem*, Družina, Ljubljana, 2012., 21 i slj.

onda kad za nj postane pouzdana vodilja u životu i njegova najdražija baština za buduća pokoljenja.

U slučajevima u kojima je vjera snažno podložna individualizmu i subjektivizmu čovjek ne osjeća nikakvu potrebu i nema prave motivacije da bi svoju vjeru misionarski prenio onima koji ju ili ne poznaju ili ne doživljavaju kao bit povezanosti s konkretnom crkvenom zajednicom. Vjera koja se oslanja samo na tradiciju ili ju čovjek razumije samo kao privatnu stvar često se potpuno iscrpljuje u raznim kućnim slavljenjima. Kršćanin tradicionalist svoju vjeru jednostavno nije sposoban naviještati drugima, između ostaloga, i zato jer glede nje ni sam nema nikakva značajnijeg osobnog iskustva.

### **Naslijeđe polustoljetne indoktrinacije**

U srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama današnje se doživljavanje vjere u velikoj mjeri formiralo pod utjecajem činjenice »egipatskog ropstva« (Máté Tóth), kad su vjernici tih zemalja tijekom pola stoljeća bili izloženi izuzetno jakom i perfidnom pritisku marksističke indoktrinacije i planske komunističke ateizacije. Mnogi su u tom razdoblju bili na različite, ponekad i vrlo sofisticirane, načine progonjeni zbog vjere. Iako komunistički režim u kasnijim razdobljima svoga postojanja vjeru, doduše, nije očigledno progonio, to još ne znači da nije učinio sve kako bi ona što prije nestala. Potkraj ju je dopuštao samo kao jedan od oblika očuvanja narodne tradicije. Mnogim ljudima taj je režim duboku u svijest ucijepio uvjerenje da se vjere treba stidjeti i skrivati ju. Javno ju je dopuštao prakticirati samo u crkvi i kod kuće, u užem krugu najbliže rodbine ili poznanika. Takva se vjera brzo zaražava prije opisanim subjektivizmom i tradicionalizmom. Svim tim negativnim utjecajima dodatno se pridružuje i suvremeno slobodoumlje prema kojemu se vjera smatra sasvim privatnom stvari. Već govor o njoj u javnosti, a da o kakvu njenu planskom naviještanju i ne govorimo, brzo se označava težim oblikom vjerske netrpeljivosti i uskraćivanjem osobne slobode. Tek uz uvažavanje svih tih međusobno vrlo raznolikih utjecaja na vjeru možemo razumjeti zašto današnji vjernik ima osjećaj da je protiv tolikih izazova sasvim nemoćan. Jako mu nedostaje hrabrost i

misionarski polet koji traži, odnosno pretpostavlja posljednji Koncil. I današnja je nova evangelizacija bez toga osuđena na životarenje i neuspjeh.

Današnjega kršćanina moramo dakle najprije pokušati razumjeti i priznati mu da živi u teškim okolnostima za vjeru. Te okolnosti posljedica su prevladavajućih čimbenika u suvremenoj socijalnoj sredini koji nisu naklonjeni vjeri. Budući da ih ne može sasvim izbjeći, oni odlučujuće utječu na njegov svakidašnji život i na mogućnosti dosljednijeg formiranja svoga života po vjeri. U pomoć mu mora priskočiti odgovarajući pastoral koji će mu pomoći naći izlaz iz toga, naoko začaranog, kruga.

### **Traženje pastoralnog odgovora na izazove našega vremena**

Na raspolaganju su nam, u biti, dva puta: klasična pastoralna djelatnost i nova evangelizacija. Biskupi su na 13. redovitom zasjedanju sinode biskupa 2012. godine u svojoj poslanici na kraju zasjedanja to izrazili ovim riječima: »Osjećamo dužnost da potaknemo naše župe da dosadašnji (tradicionalni) pastoral naroda Božjega dopune novim oblicima koje iziskuje nova evangelizacija.«<sup>5</sup> Svaki od tih dvaju oblika pastoralnog djelovanja ima svoje prednosti. Značajnije prednosti prvoga jesu: ukorijenjenost, osiguranost, predvidljivost, masovnost, čvrstoća..., a drugoga: osobno zauzimanje, uvjerljivost, suvremeni i zato razumljiviji govor, duhovna produbljenost...

Prethodno opisani čimbenici, kao npr. tradicija, osobna nezrelost, prestrašenost, egoizam, subjektivizam i sl., itekako utječu na današnjega kršćanina. Naravno da nigdje nisu prisutni u sasvim čistu, jednoznačnom obliku već su, s obzirom na konkretne prilike, međusobno izmiješani u različitim »dozama«. Zato za otklanjanje njihovih negativnih posljedica nije primjeren samo jedan lijek. Sve je nedostatke nužno otklanjati različitim »oruđima« istovremeno.<sup>6</sup> Pritom valja voditi računa o sljedećem pravilu: Što je kompleksnija

5 Trinaesto redovito opće zasjedanje biskupske sinode, *Poslanica Božjemu ljudstvu*, CD – NS 19, Ljubljana, 2012., 8.

6 Usp. Hadwig MÜLLER, *Straßenumbau bei fließendem Verkehr*, u: Klaus VELLGUTH (ur.), *Missionarisch Kirch sein*, Herder, Freiburg, 2002., 26-47.

neka društvena sredina, to pastoralni radnici moraju pristupati izboru sredstava i metoda pastoralnog djelovanja promišljenije i razboritije. Određene ciljeve u pastoralnom djelovanju ipak treba postaviti kao prioritet.

Za uspostavljanje takvih uvjeta u zajednici najprije se treba truditi da svaki vjernik može što lakše doći do intimnog osobnog susreta s osobom Isusa Krista.<sup>7</sup> Taj se susret mora dogoditi barem jednom. Najbolje je da se takav susret dogodi u dobi odrastanja, tako snažno i nezaboravno da čovjeka posve prožme i da mu snagu za svjesnu odluku za Krista. Pastoral mora težiti tome da vjerniku omogućući u Kristu prepoznati svoga stalnog, tihog životnog pratioca kojega neprestano traži i on mu se polako, ali ustrajno otkriva. Pastoralni radnici u svom nastojanju trebaju pak uvijek imati u vidu da je Isus već davno tamo kamo oni misle da ga u određenom trenutku tek donose. Bog je uvijek prvi koji djeluje. Zasluga za svako, i najmanje, obraćenje u prvome redu pripada Bogu. To se obično događa onako kako opisuje evanđelje u prisposobi o sjemenu koje samo raste (Mr 4, 26-29). Božja milost obično djeluje sasvim nevidljivo i na načine koji nama nisu shvatljivi, bilo da je riječ o pojedincu ili o cijelom čovječanstvu. Svatko mora sâm slobodno odgovoriti na Božji poziv, odlučiti se za Isusa i postati njegovim učenikom (Mr 1,20). Pomoću Božje milosti u njemu će vjera polako toliko sazreti da će moći prkositi svim kušnjama i izazovima.

### **(Nove) evangelizacije nema bez zajednice**

Pastoral se mora truditi vjernike što više povezati u zajednicu na način koji odgovara njihovu duhovnom stanju. Od pojedinaca se mora polako formirati čvrsta i trajna zajednica vjernih u uskrslog Krista koji živi među nama. Biskupi su na posljednjoj biskupskoj sinodi rekli: »Evangelizacija nije zadaća pojedinca u Crkvi, već djelo crkvenih zajednica koje raspolažu sredstvima za susret s Isusom.«<sup>8</sup>

7 Usp. SLOVENSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Pridite in pogledjte*. Slovenski pastoralni plan. Završni dokument, Ljubljana, 2012., 20-21.

8 Trinaesto redovito opće zasjedanje biskupske sinode, *Poslanica Božjemu ljudstvu*, CD – NS 19, Ljubljana, 2012., 8.



Ispočetka mala zajednica neka polako sazrije, prolazeći različite faze unutarnjeg rasta, u obitelj braće i sestara po vjeri. Prvi je stupanj međusobne povezanosti obično na razini *skupine*. Ona se u određenim vremenskim intervalima susreće na kraćim sastancima i okupljanjima. Do jače unutarnje povezanosti dolazi na drugom stupnju kad skupina preraste u *zajednicu*. O zajednici se može govoriti tada kad se određeni broj osoba dobrovoljno obveže na tješnje međusobne odnose tako da svatko slobodno prihvati određena zajednička pravila koje je potvrdila odgovarajuća crkvena vlast i drže ih se radi većega zajedničkoga dobra. Najtješnje odnose među vjernima na trećem stupnju stvara *zajednica* koju možemo označiti *Crkvom u određenom mjestu*. Zajednica je takoreći »Crkva u malom«, ali za razliku od župe, prema crkvenom pravu, nema svoga vlastitog župnika već za euharistijski život u zajednici brine svećenik višemanje prigodno i s obzirom na konkretne mogućnosti. Tamo gdje nema dovoljno svećenika, da bi zajednica imala redovitu euharistiju i vlastitog redovitog pastira, mjesni biskup u skladu s kanonom 517 § 2 vođenje zajednice može povjeriti skupini laika.<sup>9</sup> I takvu skupinu, prema crkvenom pravu, formalno vodi svećenik.<sup>10</sup> U povjerenim mu zajednicama on personificira povezanost s biskupom i, preko njega, sa sveopćom Crkvom.<sup>11</sup>

## Zaključak

Postoji mogućnost da se nešto slično za nekoliko godina dogodi i kod nas. Zato na takva pastoralna rješenja treba pravovremeno pripremati i vjernike i svećenike. Uza sve negativne aspekte takva stanja, mogu se očekivati i mnogi pozitivni. Opravdano se može očekivati veća identifikacija pojedinih vjernika s Crkvom i viši stupanj svijesti o suodgovornosti. Kršćani će u takvim zajednicama još neposrednije u sebi osjetiti: Ja sam Crkva, mi smo Crkva! Ta će ih

9 Usp. Hadwig MÜLLER, *Gemeinden und Leitung in Bistum Poitiers*, u: Michael BÖHNKE – Thomas SCHÜLLER (ur.), *Gemeindeleitung durch Laien*, Verlag Pustet, Regensburg, 2011., 179 i slj.

10 »Ako zbog toga što nema dovoljno svećenika dijecezanski biskup smatra da sudjelovanje u pastoralnom djelovanju župe treba da se povjeri đakonu ili drugoj osobi koja nema svećeničkog biljega ili zajednici osoba, neka postavi svećenika koji će s vlašću i ovlastima župnika voditi pastoralni rad.« (Kan. 517 § 2).

11 Usp. Michael BÖHNKE – Thomas SCHÜLLER (ur.), *nav. dj.*

svijest u dostatnoj mjeri osposobiti za ostvarenje onoga što je pred njih postavio Drugi vatikanski koncil: *Svaki je Kristov učenik dužan da širi vjeru koliko može* (LG 17). A to je i bitan zahtjev nove evangelizacije koji Crkva sve češće izriče upravo u današnje vrijeme. Kršćanin može sebe doživljavati kao dio opće Crkve i prihvatiti njeno poslanje kao svoje poslanje samo iskustvom istinske koinonije s braćom i sestrama u »Crkvi u određenom mjestu«, dakle u zajednici. To mu daje snagu staviti Kristu na raspolaganje sve svoje sposobnosti, u prvom redu zato da zajedno s ostalim članovima zajednice može naviještati: Krist je svjetlo narodâ – *Lumen gentium* (LG 1).

## **YOU ARE THE CHURCH. THE OBLIGATION OF SPREADING THE FAITH IS IMPOSED ON EVERY DISCIPLE OF CHRIST, ACCORDING TO HIS STATE (LG 17)**

### **Summary**

Society today is not monolithic, it is a society of differences, and we are dealing with them only lately. These differences are: the ambivalent relationship towards the tradition, subjectivism, escape into individualism and escape from authority, egoism and adoration of liberty. Tradition is still visible in certain environments, but it is approached selectively, because of the prevailing possibility for everyone to organize his own life arbitrarily. The members of the Church have less time for the needs of faith. A new pastoral effort should be made to reinforce in the members of the Church the responsibility for the life of the Church, so that everyone can deeply feel the call: "I am the Church, together we are Church", i.e. to live their Christianity by actualizing the words of the 2<sup>nd</sup> Vatican Council: The obligation of spreading the faith is imposed on every disciple of Christ, according to his state (LG 17). Only then he will be able to offer Christ his own capacities and announce: Christ is the Light of nations (LG 1).

**Key words:** evangelization, ecclesiality, contemporary social circumstances, post-communist society, lay apostolate.